

**RAAP-NOTITIE 3775**

## **Plangebied Zandweg 4, Maarssen**

**Gemeente Stichtse Vecht**

**Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek en  
een inventariserend veldonderzoek  
(verkennende/karterende fase)**

## Colofon

**Opdrachtgever:** Koen Rijken Architect

**Titel:** Plangebied Zandweg 4, Maarssen, gemeente Stichtse Vecht; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (verkennende/karterende fase)

**Status:** eindversie

**Datum:** mei 2011

**Auteur:** *drs. T. Nales*

**Projectcode:** SVZW

**Bestandsnaam:** NO3775\_SVZW

**Projectleider:** drs. T. Nales

**Projectmedewerkers:** W. Verschoof, BA, drs. I. Nuijten

**Autorisatie:** drs. R. Kok

**Bewaarplaats documentatie:** RAAP - West-Nederland

**Bevoegd gezag:** Gemeente Stichtse Vecht

**Adviseur bevoegde overheid:** Milieudienst Z-O Utrecht, de heer P.C. de Boer

**ISSN:** 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2011

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

## Samenvatting

In opdracht van Koen Rijken Architect heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in april 2011 een archeologisch bureauonderzoek en een verkennend/karterend booronderzoek uitgevoerd in Maarssen in de gemeente Stichtse Vecht. Aanleiding voor het onderzoek was de aanvraag van een omgevingsvergunning ten behoeve van de sloop en de geplande uitbreiding aan de achterzijde van het pand aan de Zandweg 4 te Maarssen. Bij de sloop en herontwikkeling zijn echter graafwerkzaamheden gepland die mogelijk eventueel aanwezige archeologische waarden met verstoring bedreigen. Een archeologische onderbouwing met betrekking tot de eventuele aanwezigheid van archeologische waarden is derhalve wenselijk conform het vigerend gemeentelijk beleid.

Op basis van het bureauonderzoek is vastgesteld dat in het plangebied de verwachting bestond op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats uit de periode IJzertijd - Late Middeleeuwen. Daarnaast bevindt het plangebied zich direct achter een monumentaal pand (Goed ten Bosch) dat gebouwd is rond 1700. Op basis van het bureauonderzoek kon worden vastgesteld dat dit huis vermoedelijk een voorganger (met steenoven) heeft gehad, die zich in de directe omgeving van het plangebied heeft bevonden. Aan de hand van de resultaten uit het veldonderzoek is in het westelijk deel van het plangebied puin aangetroffen, waarin de boringen zijn gestaakt. Dit puin is mogelijk te relateren aan voormalige steenbouw ter plaatse van het plangebied. In het oostelijk deel van het plangebied is de bodemopbouw nog intact, maar ook hier kunnen nog sporen te verwachten zijn. Daarom wordt geadviseerd nadere archeologische maatregelen te treffen in het kader van de voorgenomen sloop- en uitbouw aan de achterzijde van het pand.

Over dit advies kunt u contact opnemen met de bevoegde overheid, in deze de heer R.D. Boekhout, teamleider bij de gemeente Stichtse Vecht, afdeling Vergunningen (Tel. 0346-254000). Indien u dat wenst, kunnen wij u in dit overleg assisteren.

# Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
Administratieve gegevens .....	5
1 Inleiding.....	6
1.1 Aanleiding .....	6
1.2 Ligging van het plangebied .....	6
1.3 Planomschrijving .....	6
1.4 Doel- en vraagstelling .....	6
1.5 Kwaliteit .....	7
2 Bureauonderzoek .....	8
2.1 Werkwijze en methodiek .....	8
2.2 Landschappelijke achtergronden .....	8
2.3 Historische achtergronden en landgebruik.....	9
2.4 Regionale archeologische context .....	11
2.5 Bodemverstoringen.....	12
2.6 Conclusies en gespecificeerde archeologische verwachting.....	12
3 Veldonderzoek .....	14
3.1 Werkwijze .....	14
3.2 Resultaten.....	14
3.3 Archeologische indicatoren .....	15
3.4 Synthese en evaluatie.....	15
4 Conclusies en aanbevelingen .....	17
4.1 Conclusies .....	17
4.2 Aanbevelingen.....	17
Literatuur .....	18
Gebruikte afkortingen.....	18
Overzicht van figuren en tabellen .....	19
Bijlage 1: Boorbeschrijvingen inclusief lithologisch profiel .....	24

## Administratieve gegevens

<b>Projectcode</b>	SVZW	
<b>ARCHIS Onderzoeksmelding</b>	45922	
<b>Type onderzoek</b>	Bureauonderzoek / IVO-Overig (verkennde fase)	
<b>Opdrachtgever</b>	Koen Rijken Architect	
<b>Contactpersoon</b>	De heer K. Rijken	
<b>Onderzoekskader</b>	Aanvraag omgevingsvergunning	
<b>Locatie</b>	<i>Toponiem</i>	Zandweg 4
	<i>Plaats</i>	Maarssen
	<i>Gemeente</i>	Stichtse Vecht
	<i>Provincie</i>	Utrecht
	<i>Kadastrale gegevens</i>	Maarssen Sectie G nr. 945
	<i>Oppervlakte</i>	Circa 70 m <sup>2</sup>
	<i>Kaartblad</i>	31H
	<i>Centrumcoördinaat</i>	131.608 / 461.138
	<i>Bevoegde overheid</i>	Gemeente Stichtse Vecht
<b>Contactpersoon</b>	De heer R.D. Boekhout	
<b>Onderzoekperiode</b>	April 2011	
<b>Afbakening</b>	<i>Straal</i>	500 m
<b>ARCHIS-vondstmelding</b>	-	
<b>ARCHIS-waarnemingen</b>	-	

# 1 Inleiding

## 1.1 Aanleiding

In opdracht van Koen Rijken Architect heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau b.v. in april 2011 een archeologisch bureauonderzoek (BO) en een Inventariserend Veldonderzoek (IVO), verkennende/karterende fase door middel van boringen uitgevoerd aan de Zandweg 4 te Maarssen (gemeente Stichtse Vecht). De aanleiding voor dit onderzoek is het voornemen om op deze locatie een uitbreiding aan het bestaande pand aan de Zandweg 4 te realiseren. In het kader van de aanvraag van een omgevingsvergunning is daarom dit archeologisch onderzoek nodig, aangezien eventueel aanwezige archeologische waarden bij toekomstige graafwerkzaamheden in het gebied zullen worden verstoord.

## 1.2 Ligging van het plangebied

Het plangebied ligt in de historische kern van Maarssen achter het woonhuis aan Zandweg 4 op de oostoever van de rivier de Vecht (figuur 1). Het woonhuis kent daarbij een monumentale status als Rijksmonument. De oostgrens van het plangebied wordt gevormd door de achtergevel van het gebouw, de overige begrenzingen worden gevormd door de grenzen van het toekomstige plan. Het perceel, waar het plangebied deel van uitmaakt, heeft een oppervlak van circa 1.341 m<sup>2</sup>, waarvan het plangebied circa 70 m<sup>2</sup> beslaat. De exacte ligging en contouren van het plangebied zijn nader weergegeven op figuur 2.

## 1.3 Planomschrijving

Het plan, zoals dat door de heer K. Rijken is aangeleverd, betreft de sloop van een uitbouw aan de achterzijde van het monumentale pand en de realisatie van een grotere uitbreiding daar ter plaatse. De nieuw geplande uitbreiding kent een oppervlak van circa 70 m<sup>2</sup>, zoals gebleken is uit de plantekeningen (werknr. 1103, tek. K01). Er is nog geen eenduidige informatie met betrekking tot de manier van funderen. Beoogd wordt om op staal te bouwen, waarbij een bouwput zal worden aangelegd met een diepte van circa 60-80 cm -Mv.

## 1.4 Doel- en vraagstelling

De doelstelling van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen het plangebied aan de hand van bestaande bronnen teneinde een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek is het toetsen, aanvullen en vaststellen van deze gespecificeerde verwachting. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd, waarbij kansarme zones van het plangebied

worden uitgesloten en kansrijke zones kunnen worden geselecteerd voor behoud of eventueel vervolgonderzoek.

## 1.5 Kwaliteit

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.2), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; [www.sikb.nl](http://www.sikb.nl)), de richtlijnen van de provincie Utrecht en het voor dit onderzoek door de gemeente goedgekeurde Plan van Aanpak (Nales, 2011, d.d. 29-03-2011).

Voor de in deze notitie genoemde archeologische perioden wordt verwezen naar tabel 1. Daarnaast is achter in dit rapport een verklarende woordenlijst met gebruikte afkortingen opgenomen.

Archeologische perioden			
Tijdperk		Datering	
<b>Nieuwste tijd</b> (=Nieuwe tijd C)			
<b>Nieuwe tijd</b>	B	1795	
	A	1650	
<b>Middeleeuwen</b>	Laat	1500	
	Vol	1250	
	Vroeg	Ottoons	1050
		Karolingisch	900
		Merovingisch laat	725
		Merovingisch vroeg	525
	450		
<b>Romeinse tijd</b>	Laat	270	
	Midden	70 na Chr.	
	Vroeg	15 voor Chr.	
Prehistorie	<b>IJzertijd</b>	Laat	250
		Midden	500
		Vroeg	800
	<b>Bronstijd</b>	Laat	1100
		Midden	1800
		Vroeg	2000
	<b>Neolithicum</b> (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850
		Midden	4200
		Vroeg	4900/5300
	<b>Mesolithicum</b> (Midden Steentijd)	Laat	6450
		Midden	8640
		Vroeg	9700
<b>Paleolithicum</b> (Oude Steentijd)	Laat	12.500	
	Jong B	16.000	
	Jong A	35.000	
	Midden	250.000	
	Oud		

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

## 2 Bureauonderzoek

### 2.1 Werkwijze en methodiek

Tijdens het bureauonderzoek wordt aan de hand van verschillende bronnen informatie verzameld om inzicht te krijgen in de genese van het landschap, de (lokale) opbouw van de bodem en de sporen die de mens in het landschap heeft achtergelaten. Om een beeld te vormen van het voormalige landschap is onder andere gebruikgemaakt van verschillende geologische, geomorfologische en bodemkundig kaarten. Voor informatie omtrent het reliëf in en rondom het plangebied is het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) geraadpleegd ([www.ahn.nl](http://www.ahn.nl)).

Met betrekking tot de archeologische verwachtingen en bronnen is gebruikgemaakt van de beleidsadvieskaart van de gemeente Stichtse Vecht, de Cultuurhistorische Hoofdstructuur van de provincie Utrecht, de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW), het Archeologisch Informatie Systeem (Archis II) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Er is eveneens aanvullende informatie opgevraagd via de Historische Vereniging van Maarssen en Landschap Erfgoed Utrecht (LEU, de heer T. van Rooijen).

Om inzicht te krijgen in de aanwezigheid van eventuele bebouwing en/of bodemverstoringen in het plangebied zijn onder andere historisch kaartmateriaal ([www.watwaswaar.nl](http://www.watwaswaar.nl)) geraadpleegd en het Bodemloket voor inzicht in de maatregelen die de afgelopen jaren getroffen zijn ten aanzien van bodemkwaliteit (bodemonderzoek, bodemsanering, ontgroningen; [www.bodemloket.nl](http://www.bodemloket.nl)). Voor een volledig overzicht van de geraadpleegde bronnen wordt verwezen naar de literatuurlijst achterin dit rapport.

### 2.2 Landschappelijke achtergronden

#### Geomorfologie

Het plangebied grenst direct in het westen aan de watervoerende loop van de Vecht, die loopt vanaf de stad Utrecht en afwatert naar het hedendaagse IJsselmeer. Kenmerkend voor de rivier de Vecht is dat deze rivier stroomafwaarts een relatief sterk vertakt geulenstelsel kent (samen met de Angstel en de Aa, Bos et al. 2009) als gevolg van de relatief lage gradiënt waaronder deze rivier afvoert. Daarnaast heeft de rivier als gevolg van het relatief dikke veenpakket, dat zich ten noorden van Utrecht gedurende het Holoceen heeft kunnen vormen, slechts een beperkte breedte. Het veen is namelijk sterk coherent en daarmee resistent tegen erosie, waardoor de Vecht zijwaarts slechts gering kon migreren. De Vechtloop is vermoedelijk samen met de Angstel ontstaan rond 2700 BP na een (gedeeltelijke) rivierverslegging van de Rijn ter plaatse van Utrecht (rond het begin van de IJzertijd, Bos et al, 2009, Berendsen en Stouthamer, 2001). De Vecht heeft zodoende in het veengebied een stroomgordel gevormd, bestaande uit beddingafzettingen (zand), oeverafzettingen (zandige tot siltige klei) en komafzettingen. Op



basis van de geomorfologische kaart valt af te leiden dat het plangebied op de stroomrug van de Vecht ligt (kaartcode 3K26), bestaande uit beddingafzettingen afgedekt met oeverafzettingen.<sup>1</sup> Volgens Weerts et al (2002) hield de stroomopwaartse toevoer van water vanuit het Rijngebied (en daarmee sediment) op tussen 1690 en 1540 BP. De Vecht is echter nooit verland en tot de dag van vandaag watervoerend gebleven. Dit heeft vermoedelijk te maken met de grote toevoer van zoet kwelwater, afkomstig van de stuwwallen ten oosten van het Vechtgebied. Het ontstaan van de Zuiderzee rond 800 BP heeft ertoe geleid dat de Vecht in verbinding kwam te staan met de Noordzee (Berendsen 2005). Zodoende traden overstromingen op als gevolg van stormvloeden, waarvan Gottschalk (1975) er in ieder geval twee beschrijft die tot in de stad Utrecht hebben gereikt (respectievelijk in 1170 en 1173 na Chr.). Deze overstromingen hebben er toe geleid dat de oevers van de Vecht werden bedijkt (Blijdenstijn, 2005).

### **Bodem en grondwater**

Op de bodemkaart is het plangebied gekarteerd als bebouwde kom. Op basis van de kartering die circa 100 m ten oosten van het plangebied heeft plaatsgevonden, bestaat de verwachting op het voorkomen van kalkhoudende poldervaaggronden (bodemkaartcode Rn15a).

Poldervaaggronden zijn kleigronden met een grijze, roestig gevlekte ondergrond die niet slap is. De bovengrond is eveneens grijs, is relatief humusarm en is de meest voorkomende bodem in het Nederlands rivierengebied (De Bakker, 1966). Tevens staat op de bodemkaart aangegeven dat de gronden ten oosten van Maarssen naar verwachting afgegraven zijn. De kleigronden in het Vechtgebied en Oude Rijngebied zijn namelijk vanwege hun goede zand-kleiverhouding geschikt voor de baksteenindustrie. De afgraving van de klei vond in het Vechtgebied reeds plaats vanaf circa 1400 na Chr. Hierbij werd zoveel mogelijk de klei afgegraven tot op het beddingzand, waarna de bouwvoor en afval weer werd teruggestort (Stichting voor Bodemkartering 1970).

De grondwatertrap van het plangebied is naar verwachting III/IV. Deze grondwatertrap wijst erop dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand wordt aangetroffen rondom 40 cm -Mv en de gemiddeld laagste grondwaterstand op een diepte van 80-120 cm. Een dergelijk hoge gemiddelde en variërende grondwaterstand betekent voor de aanwezigheid van zowel eventuele organische als anorganische archeologische resten dat deze nog in relatief goede staat kunnen zijn.

## **2.3 Historische achtergronden en landgebruik**

### **(Cultuur)historische achtergrond**

Cultuurhistorisch van belang voor het plangebied is met name het pand aan de Zandweg nr. 4 zelf, dat een rijksmonumentale status heeft ([www.kich.nl](http://www.kich.nl)). Het pand, dat bekend staat als 't Goed

---

<sup>1</sup> Het plangebied zelf is op de kaart aangegeven als bebouwd, maar op basis van de kaarteenheden, die binnen 100 m aan het plangebied grenzen, kon deze conclusie getrokken worden.

ten Bosch, bestaat uit twee woningen en dateert uit omstreeks 1700 (Fafanie en Kruidenier, 2007). Het is gebouwd direct aan de Vecht (langs de dijk) en maakt daarmee deel uit van een reeks van buitenplaatsen uit deze periode, die als het ware een gordel vormen tussen Maarssen en Loenen. Dit geheel is daardoor vanuit (cultuur)historisch perspectief van grote waarde (Blijdenstijn, 2005).

### Historisch landgebruik

Het plangebied ligt historisch gezien in een gebied dat bekend staat als de Oostwaard, een gebied dat onder sterke economische invloed heeft gestaan van de baksteenindustrie. Dit valt uit divers kaartmateriaal af te leiden. Het oudst geraadpleegde betreft een gravure van de oostelijke oever van de Vecht bij Maarssen, die is opgetekend tussen 1650 en 1653 (Figuur 4). Aan de hand van deze gravure valt af te leiden dat langs de Vecht reeds verschillende steenovens aanwezig zijn, welke bij diverse landhuizen lijken te horen. Ter hoogte van het plangebied staat “steenoven Sr. Vander Graef” met ernaast een groot landhuis met een uitkijktoren en een wenteltrap (Luttelveld, 1970). Deze steenoven stond ook wel bekend als het Goed ten Bosch (Luttelveld, 1970). Het valt echter moeilijk vast te stellen welke elementen van het complex (de steenoven zelf, aan de linkerzijde) of het landhuis (aan de rechterzijde van de figuur) in het plangebied liggen. Op een historische kaart van Visscher, opgetekend in 1677 van het Vechtgebied valt op dat er geen bebouwing (meer) aanwezig is ter hoogte van het plangebied (Donkersloot-de Vrij, 1983). Ten noorden en ten zuiden is nog wel bebouwing te herkennen. Pas in 1702, op een historische kaart opgetekend door de weduwe van Nicolaas Visscher, verschijnt er wederom bebouwing in het plangebied, aangeduid als Goed ten Bosch (Donkersloot-de Vrij, 1983). Het is onduidelijk waarom in de periode tussen 1653 en 1702 geen bebouwing in het plangebied aanwezig is. Wel is bekend dat in het rampjaar 1672 op diverse locaties langs de Vecht diverse landhuizen door de Fransen zijn verwoest (Luttelveld 1970, zie ook de volgende paragraaf). De nieuwe bebouwing lijkt overeen te komen met het huidige woonhuis, dat ook beschreven wordt door Fafanie en Kruidenier (2007). Dit Goed ten Bosch is nog steeds te relateren aan de baksteenindustrie. Dit blijkt onder andere uit een notariële acte uit 1780.<sup>2</sup> Tevens is dit af te leiden uit diverse historische kaarten uit het midden en het einde van de 19e eeuw, waarop het toponiem “steenbakkerij” voor het Goed ten Bosch verschijnt ([www.watwaswaar.nl](http://www.watwaswaar.nl)). Ook zijn ten oosten van het Goed duidelijke blokvormige, rationeel geplande kavels te herkennen, die wijzen op het afgraven van de klei (afvletten) op de oevers van de Vecht. Direct rondom het pand lijkt er echter geen sprake van, maar de situatie is echter minder goed waar te nemen op het kaartmateriaal uit de tweede helft van de 19e eeuw. De bebouwingssituatie blijft lang onveranderd totdat vanaf 1970 rondom de Zandweg 4 diverse gebouwen verschijnen en het plangebied geleidelijk deel ging uitmaken van de bebouwde kom. Het huis zelf onderging in 1960-1970 ook een verbouwing, waarbij de indeling enigszins is

---

<sup>2</sup> Uit de notariële acte uit 1780 valt af te leiden dat de steenplaats Goed ten Bosch te Maarssen actief is in het afvletten van het gebied ten oosten van Maarssen (de Oostwaard, zie [www.hetutrechtsarchief.nl](http://www.hetutrechtsarchief.nl)).

gewijzigd. Onder andere aan de achterzijde van het pand verschijnt een uitbreiding, die door de huidige eigenaar (die het pand in eigendom heeft sinds 1965) is gerealiseerd.

## 2.4 Regionale archeologische context

### Archeologische verwachting

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Stichtse Vecht staat het plangebied aangegeven met een hoge archeologische verwachtingswaarde vanwege de ligging van het plangebied in de historische dorpskern van Maarssen. Deze verwachtingswaarde wijkt enigszins af van de archeologische verwachtingen zoals deze geformuleerd zijn op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) van de provincie Utrecht, waarbij het plangebied geen deel uit maakt van de historische kern. Op de Cultuurhistorische Hoofdstructuur van de Provincie Utrecht en de IKAW (Deeben, 2008) is aan het plangebied een hoge archeologische verwachtingswaarde toegekend. Deze is gebaseerd op de ligging van het plangebied op de stroomrug van de Vecht, die vanwege de hoge en droge ligging in het landschap aantrekkelijk is geweest voor bewoning. Op basis van de verwachtingskaart van de gemeente Stichtse Vecht geldt voor het plangebied een middelhoge verwachting op het aantreffen van resten vanaf de IJzertijd.

### Archeologische waarden

Binnen het plangebied zelf heeft geen eerder onderzoek plaatsgevonden en zijn geen eerdere archeologische waarnemingen gedaan. In de directe omgeving van het plangebied is daarentegen wel het nodige bekend. Ten noorden en westen bevinden zich op de AMK drie terreinen van hoge archeologische waarde (AMK terrein 12012, 11471 en 11472). Op 250 m ten noorden van het plangebied bevindt zich AMK terrein 12012, dat de historische dorpskern van Maarssen betreft. Het dorp is gedurende de Middeleeuwen ontstaan en heeft zich ontwikkeld langs de oever van de Vecht. De aanwezigheid van landhuizen en kastelen langs deze oevers is zeer bepalend geweest voor de ontwikkeling van het dorp, waardoor het gebied op de archeologische monumentenkaart is opgenomen. AMK terrein 11471, aan de westzijde van de Vecht en 260 m ten noordwesten van het plangebied omvat de resten van een kasteel, dat in 1083 is gebouwd. In het rampjaar 1672 is het verwoest, waarna van de ruïnes in de 18e eeuw nog een landhuis is gebouwd. Dit is inmiddels ook verdwenen. De verwachting bestaat dat er nog funderingen in de grond aanwezig kunnen zijn, maar vanwege latere bouwwerkzaamheden kent het terrein naar verwachting een hoge mate van versterking. Op een afstand van 160 m ten westen van het plangebied ligt AMK terrein 11472, waarop nog steeds een kerk staat met een nog oorspronkelijke middeleeuwse tufstenen toren (Late Middeleeuwen A, ARCHIS waarnemingsnummer 31939).

Tevens zijn in de omgeving van het plangebied reeds diverse onderzoeken uitgevoerd. Eén van deze onderzoeken heeft direct ten noorden van het plangebied plaatsgevonden, op een afstand van 40 m (ARCHIS waarnemingsnummer 43175). Op deze plek is een waterput opgegraven tijdens de aanleg van een riolering. Er is geen dateerbaar materiaal aangetroffen bij deze opgraving, maar men vermoedt dat deze waterput tot de steenbakkerij Goed ten Bosch behoort, welke

rond 1780 hier gestaan heeft. Een booronderzoek, dat op 60 m ten noordoosten van het plangebied heeft plaatsgevonden, laat eveneens de verwachting op een steenplaats bestaan (ARCHIS onderzoeksmelding 28333). Oudere resten zijn naar verwachting niet meer aan te treffen, omdat de oorspronkelijke ondergrond verstoord is geraakt. Circa 100 m ten noordoosten van het plangebied heeft eveneens een archeologisch onderzoek plaatsgevonden, waar de conclusie wordt getrokken dat de bodem als gevolg van de teelt van siringen verstoord is geraakt (onderzoeksmelding 29945). Hierdoor kon de archeologische verwachting in het plangebied met betrekking tot de IJzertijd, Middeleeuwen en Nieuwe tijd worden bijgesteld naar laag. In het oostelijk deel van het onderzochte gebied is op circa 3,0 - 4,0 m diepte het pleistocene dekzand aangetroffen. Op basis van het bureauonderzoek kon worden vastgesteld dat de top van het dekzand geërodeerd geraakt. Aan dat niveau werd daarom ook een lage verwachting gekoppeld voor de Steentijden en de Bronstijd.

Aan de overzijde van de Vecht - op een afstand van 160 m ten westen van het plangebied - is direct aan het water wel een archeologische vindplaats aangetroffen. Proefsleuven onderzoek van RAAP heeft daar de aanwezigheid van een nederzetting aangetoond uit de Vroege en Late Middeleeuwen (ca. 975-1125 na Chr., onderzoeksmelding 25937). Het vondstmateriaal bestond onder andere uit greppels, paalsporen en aardewerk (ARCHIS waarnemingsnummers 411359 en 412443).

## 2.5 Bodemverstoringen

Van het gebouw zijn geen bouwtekeningen beschikbaar. Op basis van gegevens van de opdrachtgever is echter bekend dat de recente(re) uitbouw aan de oostzijde van het monumentale pand dateert uit de periode 1960-1970. De huidige eigenaar, die het pand sinds 1965 in zijn bezit heeft, heeft deze aanpassing aan het gebouw destijds laten maken. Direct aan de achterzijde van de uitbouw bevindt zich onder een klein deel een kelder. Verdere informatie over de funderingen is niet bekend (mondellijng mededeling: de heer K. Rijken, architect).

## 2.6 Conclusies en gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van het bureauonderzoek bestaat de verwachting dat in de ondergrond van het plangebied de stroomrug van de Vecht aanwezig is. Doordat de stroomrug en haar oevers altijd een relatief hogere ligging hebben gehad ten opzichte van het Vechtse veengebied vormde deze een aantrekkelijke locatie voor (pre-)historische nederzettingen, voor landbouw en grafvelden. Deze complextypen kunnen dateren vanaf de IJzertijd - het moment van vormen van de rivier de Vecht - tot en met de Late Middeleeuwen. Archeologische resten uit deze periode zullen zich met name in de oeverafzettingen bevinden, mogelijk tot in het beddingzand van de rivier. Tevens vindt het onderzoek plaats in het kader van de uitbreiding van een pand, dat rond 1700 is gebouwd, waardoor de verwachting op het aantreffen van sporen van landgebruik uit deze periode eveneens groot is. Naar verwachting zijn er uit deze periode geen funderingsresten van uitbouwen te verwachten aan de achterzijde van het pand op die van de nog bestaande uitbouw

uit de jaren 70-80 van de vorige eeuw na.<sup>3</sup> Uit een historische gravure rond 1650 is echter wel gebleken dat ter hoogte van het plangebied zeer waarschijnlijk een oude steenoven en een voorganger van het huidige landhuis hebben gestaan, dat mogelijk de voorganger is van het bestaande pand. De kans op het aantreffen van funderingsresten en bijbehorende sporen (zoals water- en beerputten uit de Nieuwe tijd A en B is eveneens groot.

In hoeverre eventueel aanwezige archeologische resten zich nog in goede staat kunnen bevinden is onduidelijk. Graafwerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van de uitbouw achter het huis (waarbij in ieder geval een kelder onder een deel van de uitbouw aanwezig is), kunnen de bodem en daarmee eventueel aanwezige archeologische resten hebben verstoord. Daarnaast is gebleken uit het onderzoek dat in de directe omgeving van het plangebied diverse aanwijzingen bestaan voor kleiwinning ten behoeve van de baksteenindustrie. Historische kaarten suggereren zelfs een relatie tussen het huidige Goed ten Bosch en de steenbakkerijen langs de Vecht. Daarnaast wijzen een tweetal archeologische onderzoeken direct ten noorden van het plangebied ook op de aanwezigheid van baksteenindustrie. De kleiwinning kan dan gezorgd hebben voor het verdwijnen van oudere archeologische vindplaatsen. Om inzicht te krijgen in de mate van verstoring en de eventuele aanwezigheid van een archeologische vindplaats in het plangebied is aansluitend een verkennend/karterend booronderzoek uitgevoerd.

---

<sup>3</sup> Op de historische kaarten lijkt het gebouw dezelfde vorm te behouden, maar vanwege de kleine schaal is dit niet met zekerheid vast te stellen.

## 3 Veldonderzoek

### 3.1 Werkwijze

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een booronderzoek, verkennende en karterende fase. De onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA versie 3.2 (stroomdiagram 'keuze onderzoeksmethode karterende fase' en 'Leidraad inventariserend veldonderzoek deel karterend booronderzoek, methode C2').

Tijdens het veldonderzoek zijn vier boringen verricht. Deze zijn tijdens het veldwerk met behulp van een meetlint uitgezet. De boorlocaties zijn zo gekozen dat de boringen zo optimaal mogelijk verspreid over het plangebied liggen. De hoeveelheid boringen en de gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode IJzertijd tot en met Nieuwe tijd, die te herkennen zijn aan een dichte vondstspreading of een archeologische bodemlaag. Daarnaast diende het booronderzoek om inzicht te krijgen in de bodemkundige situatie in het plangebied. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

Er is geboord tot maximaal 2,3 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 12 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven met behulp van een veldcomputer en het programma Deborah2 (bijlage 1). Het opgeboorde materiaal is door middel van verbrokkeling en versnijding in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken).

### 3.2 Resultaten

#### Veldwaarnemingen

De achtertuin van het pand aan de Zandweg 4 is nagenoeg volledig betegeld, waardoor het niet mogelijk was archeologische waarnemingen te verrichten aan het maaiveld. In de zuidoosthoek van het plangebied is een vijver aanwezig. Er zijn wel waarnemingen verricht in de bloembedden vlak buiten het plangebied, waar een grote hoeveelheid bouwpuin aan het maaiveld aanwezig was. Dit bouwpuin bestond soms zelfs uit grote fragmenten of complete bakstenen. Het materiaal is niet verzameld, maar getuige de maat, uiterlijk en omvang van de bakstenen lijken het handvormstenen te zijn die naar verwachting dateren uit de 17e tot 19e eeuw.

### **Lithologische en lithogenetische opbouw**

Onder in de boringen is op een diepte van circa 150 tot 200 cm (geel)grijs matig fijn zand aangetroffen (boringen 1 en 2, bijlage 1). Het zand is kalkrijk en in boring 2 zijn in dit pakket dunne kleilaagjes in de top van het pakket waar te nemen. Dit zandpakket betreft beddingzand en maakt deel uit van de stroomrug van de Vecht. Het zand is afgedekt met een circa 110-130 cm dik pakket zandige klei, waarin kleine fragmenten (zoetwater)schelp en riet aanwezig zijn. Het kleipakket wordt aangetroffen vanaf een diepte van 50-70 cm beneden maaiveld en betreft de oeverafzettingen van de Vecht. Opvallend is dat het hele pakket kalkrijk is en er geen sprake is van ontkalking (boring 1, 2). Dit betekent dat de oorspronkelijke (ontkalkte) top van de oever niet meer aanwezig is. De top van het bodemprofiel in boring 1 en 2 is verstoord tot circa 50-70 cm diepte, vermoedelijk als gevolg van de aanleg van de uitbouw in het plangebied en de inrichting als tuin, en bestaat uit opgebracht sterk humeus zand of zandige klei.

Boring 3 en 4, die meer in het oostelijk deel van het plangebied zijn verricht, vertonen een sterk afwijkend beeld ten opzichte van de eerder beschreven boringen. Beide boringen laten vanaf een diepte van 35 cm een sterk verrommeld kleipakket zien met hierin veel bouwpuin en mortel (Bijlage 1). Boring 3 is uiteindelijk gestaakt op ondoordringbaar puin op een diepte van 75 cm, boring 4 op 100 cm. De exacte aard van dit puin is vooralsnog niet bekend, maar gezien de aanwezigheid van een 17e-eeuws landhuis als voorganger van het huidige huis kunnen oude funderingen niet uitgesloten worden.

### **3.3 Archeologische indicatoren**

Tijdens het veldonderzoek zijn uit de boringen geen archeologische indicatoren verzameld. Wel zijn boring 3 en 4 gestaakt op puin en viel in deze de grote hoeveelheid bouwpuin en mortel op in de boormonsters.

### **3.4 Synthese en evaluatie**

Tijdens het veldonderzoek is vastgesteld dat het bodemprofiel in boring 1 en 2, de boringen die het meest dicht tegen het monumentale pand staan, bodemkundig nog grotendeels intact is. In de boringen zijn de oorspronkelijke oeverafzettingen van de Vecht nog op het beddingzand aanwezig. Alleen de bovenste 50-75 cm is verstoord. Er zijn echter geen archeologische indicatoren in de boringen aangetroffen, die een aanwijzing vormen voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats binnen dit deel van het plangebied. De boringen in het oostelijk deel van het plangebied, boringen 3 en 4, zijn gestaakt in puin. Mocht zich in dat deel van het plangebied ooit een archeologische vindplaats uit de IJzertijd - Late Middeleeuwen hebben bevonden, dan is deze als gevolg van het historische graafwerk verdwenen. Dit betekent dat op basis van de resultaten van het veldonderzoek het archeologisch verwachtingsmodel voor vindplaatsen uit de periode IJzertijd - Late Middeleeuwen kan worden bijgesteld van hoog naar laag. De verwachting voor archeologische resten uit de Nieuwe tijd A en B blijft echter hoog. In de boringen 3 en 4 is een grote hoeveelheid bouwpuin aangetroffen en zijn de boringen vervolgens gestaakt op on-

doordringbaar puin. Gezien de verwachting op een verdwenen landhuis met een steenbakkersoven in of in de directe omgeving van het plangebied en de aanwezigheid van dit puin bestaat de mogelijkheid op muurresten in het plangebied, die aan deze bebouwing te relateren zijn.



## 4 Conclusies en aanbevelingen

### 4.1 Conclusies

- Op basis van het bureauonderzoek is vastgesteld dat het plangebied zich bevindt op de stroomrug van de Vecht, waarvan de watervoerende geul direct ten westen van het plangebied ligt.
- Het plangebied betreft een voorgenomen uitbouw aan Goed ten Bosch, een monumentaal pand dat rond 1700 is gebouwd. Ondanks het ontbreken van gegevens over dit huis, bestaat op basis van enkele historische bronnen het vermoeden dat de aanwezigheid van dit pand gerelateerd is aan de (grootschalige) baksteenindustrie ten oosten van Maarssen.
- Aan de hand van een historische gravure, opgetekend in 1650-1653 is af te leiden dat in de directe omgeving van het plangebied een landhuis en een steenoven hebben gestaan, die de voorganger zijn van het bestaande Goed ten Bosch (het huidige huis, waaraan het plangebied grenst). Op een kaart uit 1677 is het landhuis niet (meer) afgebeeld.
- Op basis van het veldonderzoek is vastgesteld dat de oever- en beddingafzettingen van de Vecht in het westelijke deel van het plangebied (ter plaatse van boringen 1 en 2) nog grotendeels aanwezig zijn. De boringen in de oostelijke helft bevatten grote hoeveelheden mortel en puin en zijn uiteindelijk gestaakt in ondoordringbaar puin op een diepte tussen 75 en 100 cm -Mv.
- Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van een vindplaats in het westelijke deel van het plangebied (ter plaatse van de boringen 1 en 2).
- Op basis van de resultaten van het veldonderzoek kan de archeologische verwachting worden bijgesteld naar een lage verwachtingswaarde voor de periode IJzertijd - Late Middeleeuwen
- De exacte aard van het puin, waarin de boringen 3 en 4 gestaakt zijn, is op basis van het veldonderzoek niet bekend. De verwachting op een 17e-eeuws landhuis met steenoven in of in de directe omgeving van het plangebied, kan echter wijzen op de aanwezigheid van funderingen van dit gebouw in de ondergrond van het plangebied. Resten uit de Nieuwe tijd zijn derhalve dus nog steeds te verwachten.

### 4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van het onderzoek wordt in het kader van de bestaande planvorming aanbevolen aanvullende archeologische maatregelen te treffen. In het plangebied zouden nog sporen van een steenoven uit 17e-19e eeuw of zelfs resten van een 17e-eeuws landhuis aan te treffen zijn. Wanneer grondverstorende werkzaamheden in het plangebied onvermijdelijk zijn, raden wij aan, gezien de geringe omvang van het plangebied (70 m<sup>2</sup>) en de beperkte verstoringsdiepte (60-80 cm), de sloopwerkzaamheden te begeleiden en de bouwput van de nieuwe uitbouw op te laten graven onder begeleiding van een archeoloog. Het doel hiervan is om onder andere de aard van het puin in het plangebied aan te tonen en vast te stellen of en in hoeverre muurwerk in de ondergrond aanwezig is.

## Literatuur

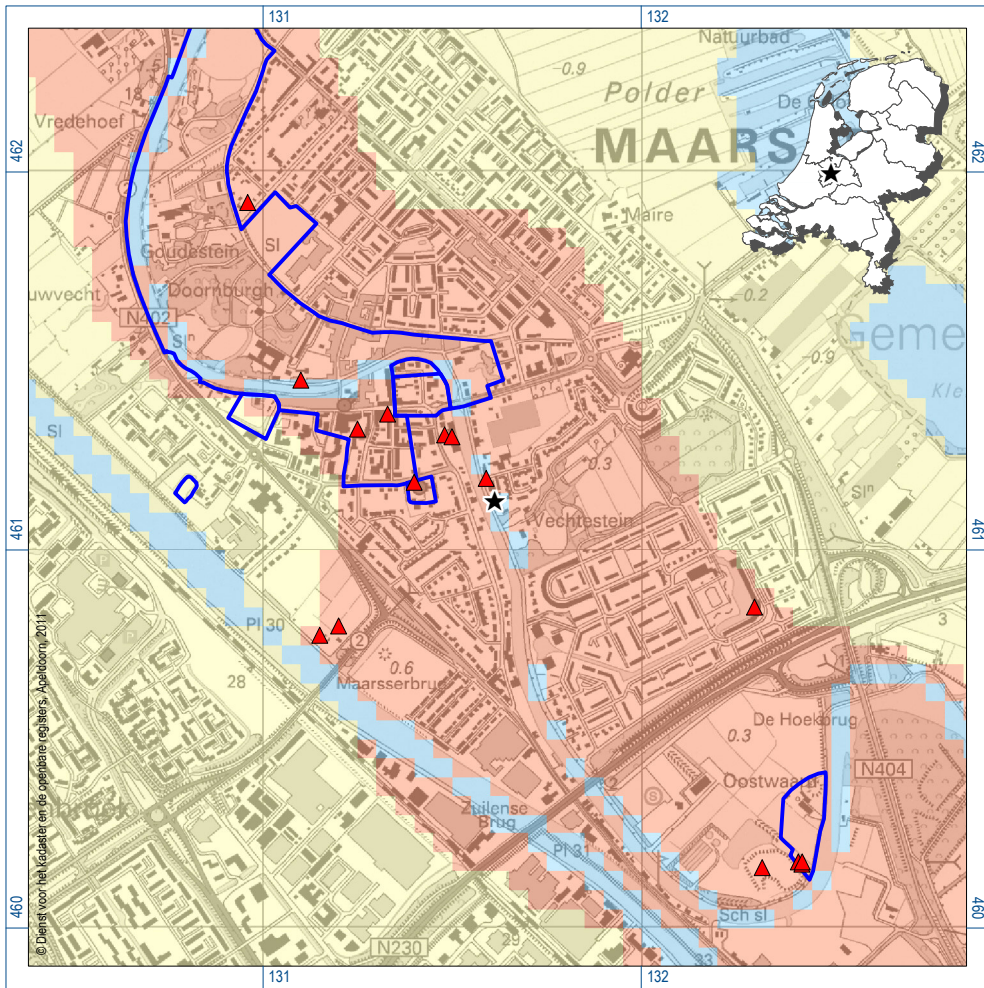
- Bakker, de H.**, 1966. *De Subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland*, ongepubliceerd.
- Berendsen, H.J.A.**, 2005, *Landschappelijk Nederland, De fysisch geografische regio's*, Koninklijke van Gorcum b.v., Assen
- Blijdenstijn, R.**, 2005. *Tastbare Tijd, Cultuurhistorische Atlas van de provincie Utrecht*, Provincie Utrecht, Utrecht
- Bos, I.J., H. Feiken, F. Bunnik, J. Schokker**, 2009. *Influence of organics and clastic lake fills on distributary channel processes in the distal Rhine-Meuse delta (The Netherlands)*, in prep, Elsevier, Utrecht
- Deeben, J.H.C. (red.)**, 2008. De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW), derde generatie *Rapportage Archeologische Monumentenzorg* 155. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort (info: [www.cultureelerfgoed.nl](http://www.cultureelerfgoed.nl)).
- Donkersloot-De Vrij, M.**, 1985. *De Vechtstreek, Oude kaarten en de geschiedenis van het landschap*, uitgeverij Heureka, Weesp.
- Fafanie, T. en M. Kruidenier**, 2007. *Maarssen, Geschiedenis en Architectuur*, Uitgeverij Kerkebosch, Zeist.
- Gottschalk, M.K.E.**, 1971, *Stormvloed en rivieroverstromingen in Nederland voor 1400*, Van Gorcum, Assen.
- Nales, T.** 2011, *Plan van Aanpak Zandweg 4, Maarssen*, intern RAAP document, Leiden, niet gepubliceerd.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

## Gebruikte afkortingen

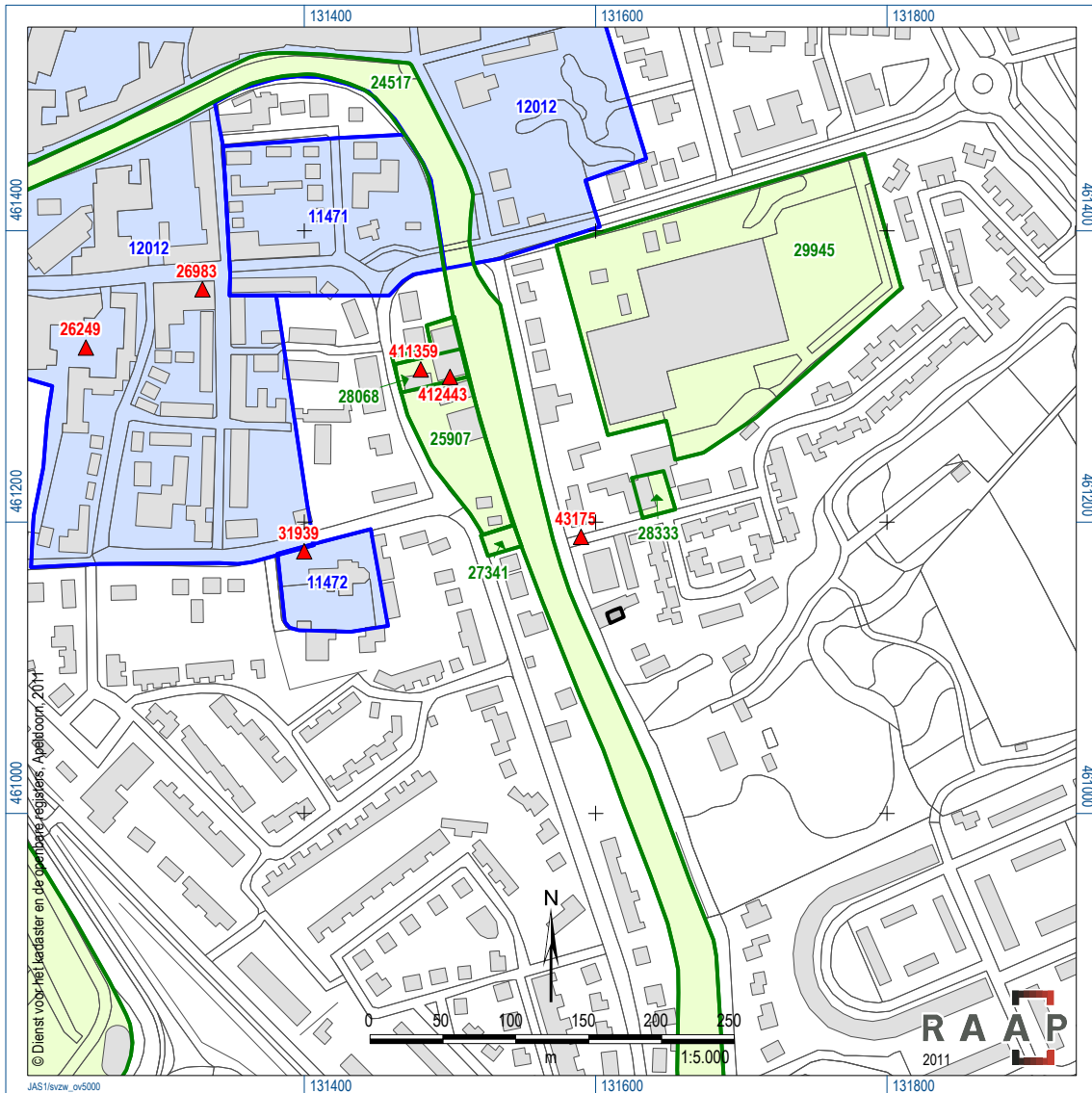
<b>ARCHIS</b>	ARChEologisch Informatie Systeem
<b>KLIC</b>	Kabels en Leidingen Informatie Centrum
<b>KNA</b>	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
<b>-Mv</b>	beneden maaiveld
<b>NAP</b>	Normaal Amsterdams Peil

## Overzicht van figuren en tabellen

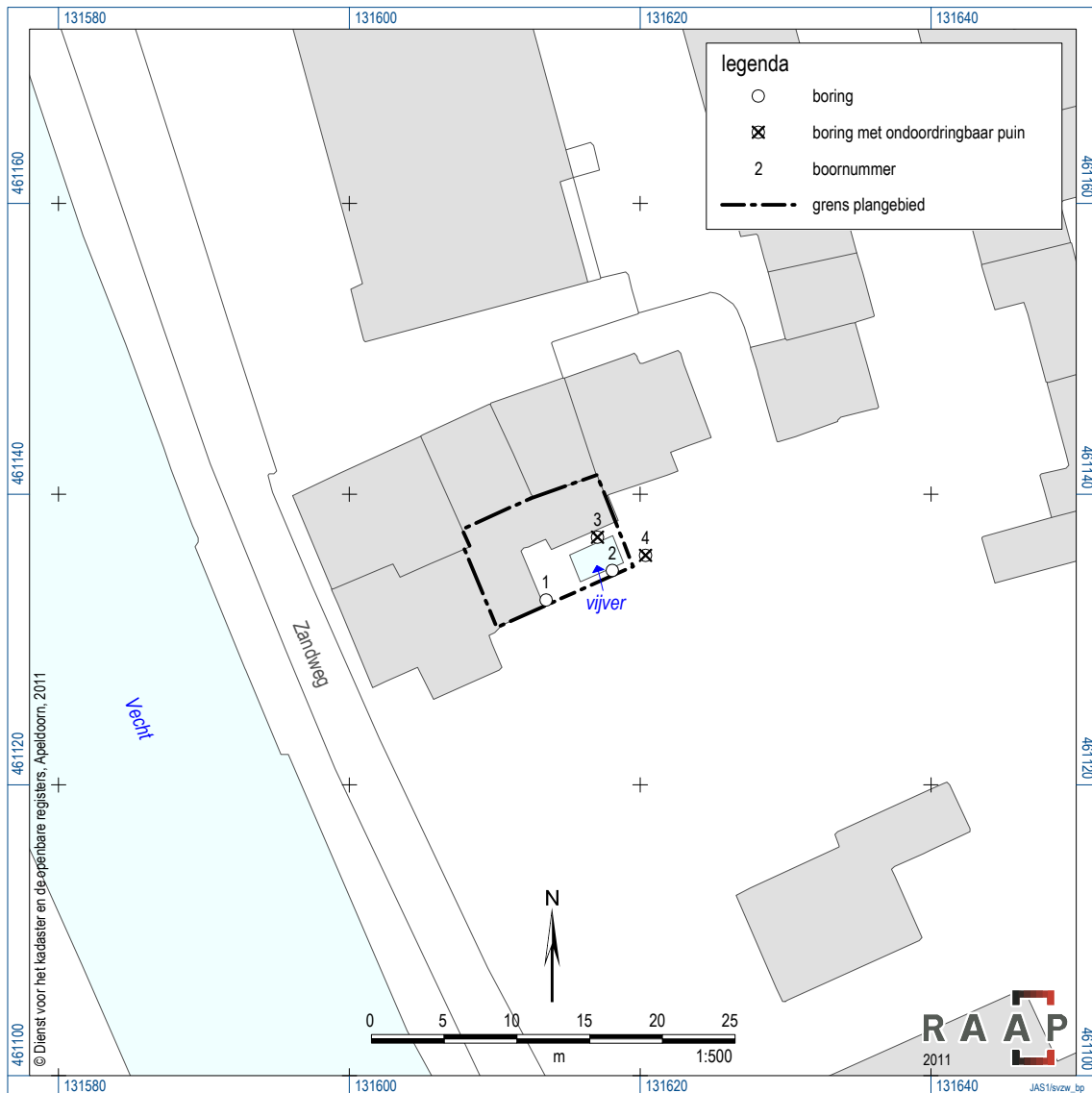
- Figuur 1.** De ligging van het plangebied (ster), omliggende ARCHIS-waarnemingen (rood) en AMK-terreinen (blauw) geprojecteerd op de IKAW; inzet: ligging in Nederland.
- Figuur 2.** De ligging van het onderzoeksgebied (zwart), omliggende ARCHIS-waarnemingen (rood), AMK-terreinen (blauw) en onderzoeksmeldingen (groen).
- Figuur 3.** Resultaten booronderzoek.
- Figuur 4.** Gravure, opgetekend in 1650-1653, van de noordoostoever van de Vecht (Luttelveld, 1970).
- Tabel 1.** Archeologische tijdschaal.
- Bijlage 1.** Boorbeschrijvingen inclusief lithologisch profiel.



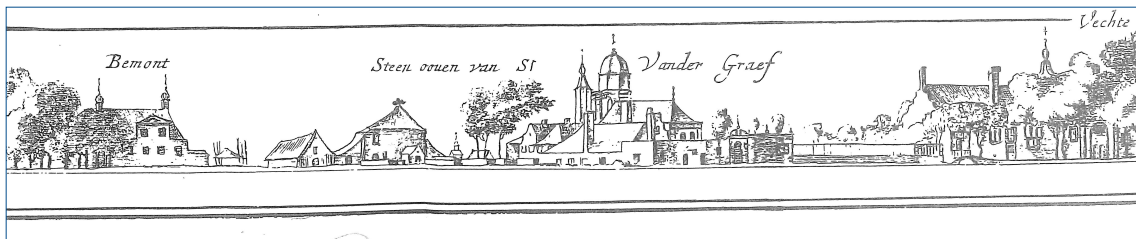
Figuur 1. De ligging van het plangebied (ster), omliggende ARCHIS-waarnemingen (rood) en AMK-terreinen (blauw) geprojecteerd op de IKAW; inzet: ligging in Nederland.



Figuur 2. De ligging van het plangebied (zwart), omliggende ARCHIS-waarnemingen (rood), AMK-terreinen (blauw) en onderzoeksmeldingen (groen).



Figuur 3. Resultaten booronderzoek.



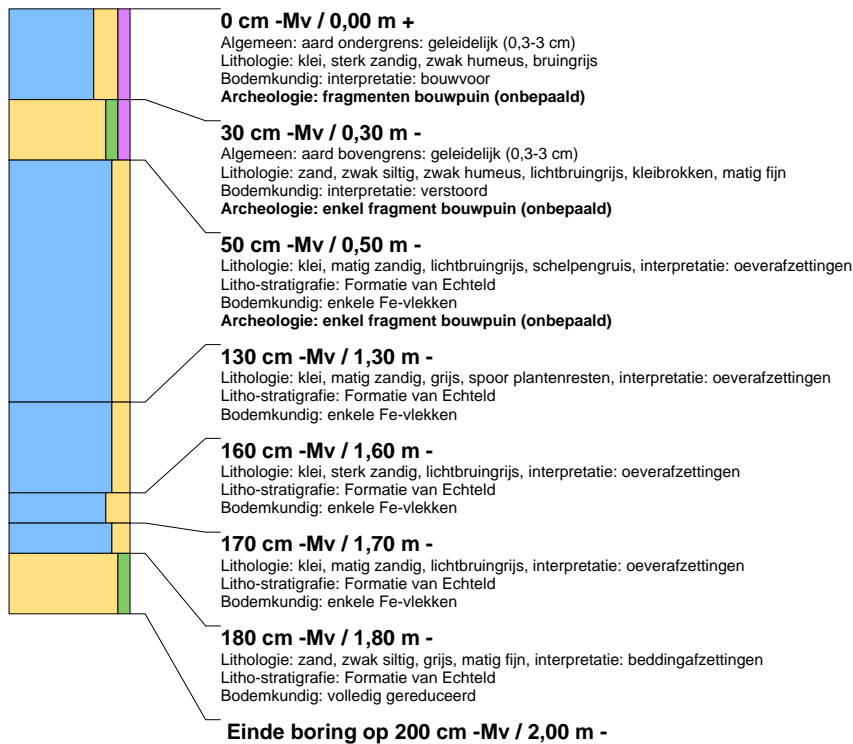
Figuur 4. Gravure, opgetekend in 1650-1653, van de noordoostoever van de Vecht (Luttelveld, 1970).

## **Bijlage 1: Boorbeschrijvingen inclusief lithologisch profiel**



## boring: SVZW-1

beschrijver: TN/WV, datum: 30-3-2011, hoogte: 0,00, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Utrecht, gemeente: Maarssen, plaatsnaam: Maarssen, opdrachtgever: Particulier, uitvoerder: RAAP West



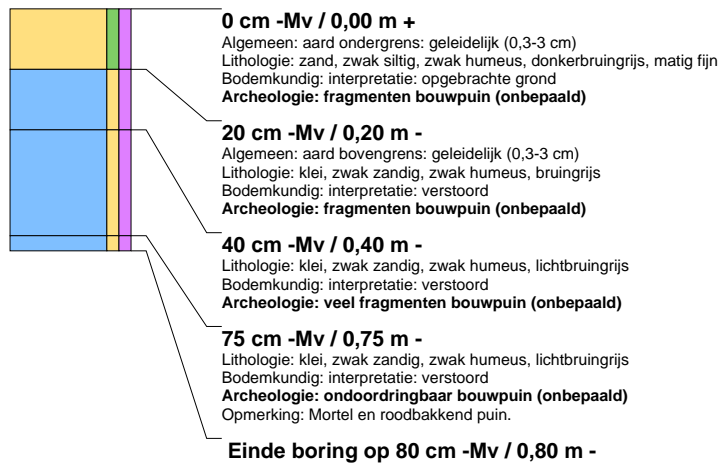
## boring: SVZW-2

beschrijver: TN/WV, datum: 30-3-2011, hoogte: 0,00, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Utrecht, gemeente: Maarssen, plaatsnaam: Maarssen, opdrachtgever: Particulier, uitvoerder: RAAP West



### boring: SVZW-3

beschrijver: TN/WV, datum: 30-3-2011, hoogte: 0,00, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Utrecht, gemeente: Maarssen, plaatsnaam: Maarssen, opdrachtgever: Particulier, uitvoerder: RAAP West, opmerking: ODP mortel



### boring: SVZW-4

beschrijver: TN/WV, datum: 30-3-2011, hoogte: 0,00, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Utrecht, gemeente: Maarssen, plaatsnaam: Maarssen, opdrachtgever: Particulier, uitvoerder: RAAP West, opmerking: ODP puin

